

नदीवच्च विरोधांश्च बलवद्भिर्विरुध्यतां । उद्यानानि महार्हाणि शयनान्यासनानि च ।

प्रतिभागमुखेनैव कोषमस्य विरेचय । यज्ञदाने प्रशाध्यस्मै ब्राह्मणाननुवर्ण्य तान् ।

३८९०

ते त्वां प्रतिकरिष्यन्ति तं भोक्ष्यन्ति वृका इव । असंशयं पुण्यशीलः प्राप्नोति परमां गतिं ।

त्रिविष्टपे पुण्यतमं स्थानं प्राप्नोति मानवः । कोषक्षये त्वमित्राणां वशं कौशल्य गच्छति ।

उभयत्र प्रसक्तस्य धर्मो चाधर्म एव च । फलार्थमूलं व्युच्छिद्येत्तेन नन्दन्ति शत्रवः ।

न चास्मै मानुषं कर्म दैवमस्यापवर्ण्य । असंशयं दैवपरः क्षिप्रमेव विनश्यति ।

याजयैनं विश्वजिता सर्वस्वेन वियुज्यतां । ततो गच्छति सिद्धार्थः पीड्यमानं महाजनं ।

३८९१

योगधर्मविदं पुण्यं किञ्चिदस्योपवर्णयेः । अपि त्यागं बुभूषेत कच्चिद्भुञ्जेदनामयं ।

सिद्धेनौषधियोगेन सर्वशत्रुविनाशिना । नागानश्चान् मनुष्याश्च कृतकैरुपघातयेः ।

एते चान्ये च बहवो दम्भयोगाः सुचिन्तिताः । शक्या विषहताः कर्तुं पुरुषेण कृतात्मना ।

इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि राजधर्मानुशासनपर्वणि कालकवृक्षीये पञ्चाधिकशतोऽध्यायः ॥ १०५ ॥

॥ राजोवाच ॥ न निवृत्त्या न दम्भेन ब्रह्मन्निष्कामि जीवितु । नाधर्मयुक्तानिच्छेयमर्थान् सुमहतोऽप्यहं ।

पुरस्तादेव भगवन्मयैतदपवर्जितं । येन मां नाभिगच्छेत् येन कृत्स्नं हितं भवेत् ।

३८९२

आनृशंस्तेन धर्मेण लोके ह्यस्मिन् जिजीविषुः । नाहमेतदलं कर्तुं नैतत्त्वय्युपपद्यते ।

॥ मुनिर्वाच ॥ उपपन्नस्त्वमेतेन यथा क्षत्रिय भाषसे । प्रकृत्या ह्युपपन्नोऽसि बुद्ध्या वा बद्धदर्शन ।

उभयोरेव वामर्थे यतिष्ये तव तस्य च । संक्षेपं वा करिष्यामि शाश्वतं ह्यनपायिनं ।

तादृशं हि कुले जातमनृशंसं बद्धश्रुतं । अमात्यं को न कुर्वीत राज्यप्रणयकोविदं ।

यस्त्वं प्रच्यावितो राज्याह्यसनञ्चोत्तमं गतः । आनृशंस्तेन वृत्तेन क्षत्रियेऽसि जीवितुं ।

३८९३

आगन्ता मद्गृहे तात वैदेहः सत्यसङ्गरः । अथाहं तं नियोक्ष्यामि तत् करिष्यत्यसंशयं ।

अत आह्वय वैदेहं मुनिर्वचनमब्रवीत् । अयं राजकुले जातो विदिताभ्यन्तरो मम ।

आदर्श इव शुद्धात्मा शारदश्चन्द्रमा यथा । नास्मिन् पश्यामि वृजिनं सर्वतो मे परीक्षितः ।

तेन ते सन्धिरेवास्तु विश्वसास्मिन् यथा मयि । न राज्यमनमात्येन शक्यं शास्तुमपि व्यहं ।

अमात्यः शूर एव स्यात् बुद्धिसम्पन्न एव वा । ताभ्याञ्चैवोभयं राजन् पश्य राज्यप्रयोजनं ।

३८९४

धर्मात्मनां कचिल्लोके नान्याऽस्ति गतिरीदृशी । महात्मा राजपुत्रोऽयं सतां मार्गमनुष्ठितः ।

सुसंगृहीतस्त्वैष त्वया धर्मपुरोगमः । संसेव्यमानः शत्रूंस्ते गृह्णीयान्महतो गणान् ।

यद्ययं प्रतियुध्येत्त्वां स्वकर्म क्षत्रियस्य तत् । जिगीषमाणस्त्वां युद्धे पितृपैतामहे पदे ।

त्वञ्चापि प्रतियुध्येथा विजिगीषुव्रते स्थितः । अयुद्धैव नियोगान्मे वशे कुरु हिते स्थितः ।

स त्वं धर्ममवेक्षस्व हित्वा लोभमसाम्प्रतं । न च कामान्न च द्रोहात् स्वधर्मं हातुमर्हसि ।

३८९५

नैव नित्यं जयस्तात नैव नित्यं पराजयः । तस्माद्भोजयितव्यस्य भोक्तव्यस्य परो जनः ।

आत्मन्यपि च संदृश्यावुभौ जयपराजयौ । निःशेषकारिणां तात निःशेषकरणाद्भयं ।